

Czesław Widelski
Źródło: Zbiory Danuty Widelskiej

Czesław Widelski (1929-1999), nauczyciel, regionalista

Urodził się 22 sierpnia 1929 roku w Pińsku (b. woj. poleskie). Ojciec Antoni (1896-1940) ppor., w 1939 roku starszy wachmistrz żandarmerii WP, płatnik IX DOK w Brześciu nad Bugiem, po agresji sowieckiej na Polskę wzięty do niewoli i osadzony w obozie jenieckim w Ostaszku, zamordowany przez NKWD (04.1940), spoczywa na Polskim Cmentarzu Wojennym w Miednoje - Rosja, matka Maria Nowakowicz (1910-1992). Żonaty z Danutą Sitarz (1950); związek małżeński zawarty w Kutnie, 30.08.1975 roku, dzieci: Krzysztof (1976) i Małgorzata (1979).

Lata dzieciństwa spędził w Pińsku na Polesiu i w Brześciu nad Bugiem, gdzie do wybuchu II wojny światowej ukończył trzy klasy Publicznej Szkoły Powszechnej nr 8.

Po wyjeździe ojca na front, we wrześniu 1939 roku, wraz z matką i najmłodszym bratem Leonem (1936-1941) powrócił do Pińska, do swojej babki, Krystyny Nowakowicz, gdzie kontynuował naukę (drugi brat, Mieczysław, zmarł w roku 1936, w wieku 6 lat). W czerwcu 1941 roku wraz z matką i bratem został zesłany do Ałtajskiego Kraju (Kazachstan), do pracy w kamieniołomach. Po podpisaniu porozumienia Sikorski-Majski i ogłoszonej przez Związek Sowiecki amnestii dla obywateli polskich, przeniesiony został z rodziną do Dżambułu – Kazachstan (po drodze, w grudniu 1941, zmarł z wycieńczenia brat Leon). Tamże, 5 lipca 1945 roku, ukończył pełny kurs siedmioklasowej szkoły polskiej, zorganizowanej dla dzieci uratowanych z zesłania przez Komitet do Spraw Dzieci Polskich w ZSRR przy Ludowym Komisariacie Oświaty RFSRR.

Do Pińska powrócił z matką latem 1945 roku, skąd repatriowani przyjechali do Kutna, w rodzinne strony ojca.

Po ukończeniu nauki w gimnazjum uczęszczał do Liceum Pedagogicznego w Kutnie, a po jego zamknięciu, do Państwowego Liceum Pedagogicznego im. Stefana Żeromskiego w Zgierzu,

które ukończył w roku 1949.

Pracę zawodową Czesław Widelski rozpoczął 27 września 1949 roku, pełniąc najpierw obowiązki wychowawcy, potem nauczyciela grup dzieci i młodzieży z Grecji i Macedonii w Ośrodku Wychowawczym dla Dzieci Solice-Zdrój (obecnie Szczawno-Zdrój), a następnie w Państwowym Ośrodku Wychowawczym, Sanatorium „Modrzew” i Szkole nr 3 w Zgorzelcu oraz (do 31.08.1955 roku) w POW w Policach k/Szczecina.

W latach 1950-1955 studiował zaocznie w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi, specjalizując się w zakresie geografii, ukończył także studia wyższe zaoczne II stopnia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Łódzkiego, broniąc pracy na temat *Obszary ciężarów miasta Kutna w świetle dojazdów ludności* i uzyskując 07.08.1967 roku tytuł magistra geografii. Ponadto w roku 1978 ukończył na Uniwersytecie Łódzkim Podyplomowe Studium Turystyki – specjalizacja ekonomiczno-planistyczna.

Duży wpływ na wybór kierunku studiów wyższych miała syberyjska tułaczka z czasów dzieciństwa. *Ogromne przestrzenie Altajskiego Kraju, surowe, ale i piękne krajobrazy - to w jakiś sposób kształtowało wyobraźnię dziecka - pozostawiając niezatarte ślady* - wspominał o sobie w rozmowie z Arturem Fryzem (*Życie Kutna*, 1997, nr 6, s.1).

W roku 1955 powrócił do Kutna, gdzie rozpoczął pracę w Szkole Podstawowej i Liceum Towarzystwa Przyjaciół Dzieci (II Liceum Ogólnokształcące im. Jana Kasprowicza). Uczył geografii, astronomii i języka rosyjskiego.

Przedmiotów tych uczył także w Szkole Pielęgniarstwa (1955-1956), w Zasadniczej Szkole Zawodowej przy ul. Staszica 6 (1959-1962), Korespondencyjnym Liceum Ogólnokształcącym (1965-1971) oraz I Liceum Ogólnokształcącym im. gen. J.H. Dąbrowskiego (1967-1968).

Wraz z wychowankami odnosił liczne sukcesy w Olimpiadach Geograficznych, publikował artykuły w czasopiśmie *Geografia w Szkole*, był niestrudzonym organizatorem, opiekunem i wychowawcą rajdów krajoznawczych, szkolnych wycieczek oraz 63. obozów wędrownych.

Na początku lat 60-tych XX w. współtworzył kutnowski oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. W latach 1968-1969 pełnił obowiązki delegata Kuratorium Okręgu Szkolnego Łódzkiego podczas prac Komisji Egzaminacyjnej na Wydziałach Prawa i Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego.

W roku szkolnym 1968/1969 do zajęć teoretycznych wprowadził elementy ćwiczeń terenowych. Badania prowadzone były m.in. w Łęczycy, Kłodawie, Koninie, Włocławku, Łowiczu, Gnieźnie i Kruszwicy.

14 października 1972 roku powołany został przez Kuratorium Okręgu Szkolnego w Łodzi na stanowisko profesora Szkoły Średniej.

Za wybitne osiągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej nagrodzony był Nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania (1973) oraz dwukrotnie (1982, 1986) Nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania w Płocku. W 1978 roku Komitet Główny Olimpiady Geograficznej Polskiego Towarzystwa Geograficznego przyznał mu nagrodę za przygotowanie oraz doprowadzenie dwóch uczniów do zawodów finałowych IV Olimpiady Geograficznej.

Posiadał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1985), Złoty Krzyż Zasługi (1975), Honorową Odznakę Województwa Łódzkiego (1970), Odznakę „Za zasługi dla województwa płockiego” (1986), Odznakę Powiatu Kutnowskiego (1972), Złotą Odznakę Związku Nauczycielstwa Polskiego (1973) oraz Złotą Odznakę Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych (1979).

Po przejściu na emeryturę w 1986 roku pracował (do 1992 r.) w niepełnym wymiarze godzin oraz poświęcił się odkłamywaniu regionalnej przeszłości. W 1987 roku rozpoczął współpracę z działającą wówczas w podziemiu Komisją Historyczną Regionalnej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” Ziemi Kutnowskiej. Współtworzył Oddział Wojewódzki Związku Sybiraków w Płocku (marzec 1989), Koło Związku Sybiraków w Kutnie (kwiecień 1990), którego był pierwszym Prezesem (1990-1991) oraz Kutnowską Rodzinę Katyńską (kwiecień 1993). Organizował i współorganizował liczne wystawy poświęcone Katyńczykom wywodzącym się z Ziemi Kutnowskiej, Sybirakom i żołnierzom Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Cz. Widelski oprowadza po wystawie „Sybiracy Ziemi Kutnowskiej” w Muzeum Regionalnym, 1995 rok.

Źródło: Zbiory Muzeum Regionalnego w Kutnie

Aktywnie działał w Towarzystwie Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej (od lutego 1989 do

czerwca 1994 członek zarządu). W 1994 roku wraz z delegatami TPZK brał udział (jako gość honorowy) w pracach V Kongresu Regionalnych Towarzystw Kultury we Wrocławiu.

Współpracował z redakcją „Głosu Kutnowskiego” (grudzień 1988 - październik 1989) i „Kurierza Niebieskiego” (1998). Współorganizował też Klub Miłośników Książki i Biblioteki (1994).

Był współautorem książki *Katyńczycy Ziemi Kutnowskiej* (Kutno 1993), autorem książki *Sybiracy Ziemi Kutnowskiej* (Kutno 1998) oraz wielu artykułów z historii i geografii Kutna i okolic, dotyczących m.in. toponomastyki, dziejów dzielnic i podkutnowskich wsi. Spisał także i opublikował w prasie lokalnej swoje wojenne wspomnienia.

Rodacy, cierpiący prześladowania w Kraju, przynajmniej niektórzy doczekali się satysfakcji, mogli i mogą z podniesionym czołem wspominać okupacyjną przeszłość, lata wojny. A co mogli powiedzieć ci, którym cudem udało się wrócić do Ojczyzny? Tysiące bezimiennych, zbiorowych i pojedynczych polskich mogił znaczą krwawy ślad układu Mołotow-Ribbentrop, zawartego z inicjatywy Hitlera i Stalina. Mogiły naszych rodaków, wymazywane ze zbiorowej pamięci potomnych, ulegały zapomnieniu i wszelki ślad po nich zanikał wraz z odchodzeniem z tego świata ostatnich uczestników owego dziejowego dramatu.

*W tej sytuacji spisanie tego co widziałem i przeżyłem jako dziesięcioletni chłopiec stało się moralnym nakazem wobec współobywateli i członków najbliższej rodziny - pisał Czesław Widelski w swej książce (*Sybiracy Ziemi Kutnowskiej*, Kutno 1998, s. 155).*

Do ostatnich dni pracował nad kolejną książką poświęconą Kutnianom, żołnierzom Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Zmarł 8 czerwca 1999 roku, w wieku 70 lat. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Kutnie przy ul. Cmentarnej.

W uznaniu zasług, 15 października 2007 roku pracowni geograficznej II Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Kasprowicza w Kutnie nadane zostało imię Czesława Widelskiego.

Andrzej Olewnik

Źródła i literatura (wybór)

1. Święto Nauczyciela, *Tygodnik Płocki*, 2007, nr 41, s. 11
2. Archiwum II Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Kasprowicza w Kutnie, Teczka akt osobowych Czesława Widelskiego.
3. Archiwum rodzinne Danuty Widelskiej. Teczka akt osobowych Czesława Widelskiego.
4. Fryz Artur, Wierny sługa pamięci... Czesław Widelski 1929-1999, *Życie Kutna*, 1999, nr 11, s. 5.

5. Profesorowie „Kasprowicza”, *Powiatowe Życie Kutna*, 2009 , nr 11, s.11.
6. Widelski Czesław, Nauczycielska służba ; rozm. przepr. Artur Fryz, *Życie Kutna*, 1997 , nr 6, s. 1, 14.
7. Materiały i poszukiwania własne autora hasła.